

A NÖVÉNYTERMESZTÉSI ÁGAZATOK ÖKONÓMIÁJA

Az Agrármérnöki MSc szak tananyagfejlesztése
TÁMOP-4.1.2-08/1/A-2009-0010

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

8. Előadás

**A növénytermesztés általános szervezési és
ökonómiai kérdései**

Előadás témakörei

1. Tőkeszükséglet
2. A termelési érték és a termelési költségek alakulása
3. Jövedelem és jövedelmezőség

1. Tőkeszükséglet

A növénytermesztés **tőkeszükséglete** jelentős, a mezőgazdasági vállalkozások leginkább tőkeigényes csoportjai közé tartozik

A tőkeérték két nagy csoportba sorolható:

- **Befektetett eszközök**
 - Az összes tőkeszükséglet 75-90%-ára tehető
- **Forgóeszközök**
 - Az összes tőkeszükséglet 10-25%-át teheti ki

1. Tőkeszükséglet

Befektetett eszközök:

- Termőföld
 - Aranykorona-érték (AK)
- Gépi eszközök értéke
 - Értékcsökkenés (amortizáció)
- Épületek, építmények
 - Tőkerészük a növénytermesztési ágazatokban nem mérvadó

1. Tőkeszükséglet

Forgóeszköz-szükséglet:

- Lekötési idő
- Megtérülés
- A növény forgóeszköz-szükségletére halmozódás jellemző

A **forgóeszköz-gazdálkodást** javíthatja a növények célszerű társítása

1. Tőkeszükséglet

Tőkeszükséglet mérséklése:

- Földtulajdon helyett földbérlet
- Forgóeszköz-hitelek
- Gépkapacitás összetételének és méretezésének harmonizálása
 - Gépi szolgáltatás bérlése
 - Használt gépek alkalmazása
 - Gépek lízingelése
- Támogatott hitelek, egyéb támogatások

2. A termelési érték és a termelési költségek alakulása

- **A növénytermesztés termelési értékének, illetve árbevételének alakulását** a hozamok mellett az értékesítési, vagy – a nem árunövényeknél – az önköltségi ár befolyásolja
- **A termesztendő növények körét** alapvetően az adott területen uralkodó éghajlati viszonyok határozzák meg

2. A termelési érték és a termelési költségek alakulása

A hozamok alakulását befolyásolják:

- Termőföld minősége
- Időjárási viszonyok
- Piaci viszonyok (piaci áringadozás)
- Állattenyésztés (takarmánynövények)
- Szakmai hozzáértés
- Állami ösztönzők

2. A termelési érték és a termelési költségek alakulása

A termelési érték alakulását befolyásolják:

- Hozamszint és értékesítési ár, illetve ezek kapcsolata
- Természeti adottságok
 - Termőföld minősége
- Ráfordítások nagysága és színvonala
- Termelési szerkezet
- Támogatások
 - Területalapú támogatás

2. A termelési érték és a termelési költségek alakulása

A termelési költség alakulását befolyásolják:

- Anyagköltségek (mértékük a hozam alakulásában meghatározó)
- Segédüzemi költségek
- Személyi jellegű költségek
- Értékcsökkenési leírás
- Egyéb közvetlen költségek
 - Földbérleti díj
- Közvetett (általános) költségek

2. A termelési érték és a termelési költségek alakulása

Az önköltség alakulását két tényező befolyásolja:

1. Területegységre jutó termelési költség
2. Termésátlag

Vizsgálni kell a ráfordítási szint növelésével elérhető hozamnövekedés, valamint az önköltség *kapcsolatát*

**A szántóföldi növények jellemző termelési adatai az önköltség
centrumba tartozó gazdaságoknál, 2008
(meghatározó árutermelő gazdaságok átlaga)**

ÁGAZAT	Átlagos hozam (t/ha)	Termelési költség (Ft/ha)	Önkts. (Ft/t)	Ért. ár (Ft/ha)	Eredmény (Ft/ha)	Fajlagos jövedelem (Ft/t)	Kts. arányos jövedelmezőség (%)
Búza	5,35	155 089	28 820	35 839	85 410	7 019	55,07
Őszi árpa	4,41	145 132	29 260	35 300	82 441	6 041	56,80
Tavaszi árpa	4,42	153 960	34 816	40 443	68 334	5 626	44,38
Triticale	3,69	125 189	33 401	35 624	57 473	2 223	45,91
Zab	3,24	136 672	41 592	27 802	-1 440	-13 789	-1,05
Kukorica	8,67	220 771	25 427	28 848	76 932	3 422	34,85
Napraforgó	2,98	175 036	58 758	82 599	119 034	23 841	68,01
Repce	2,83	174 825	61 790	100 773	163 029	38 983	93,25
Cukorrépa	64,71	326 174	5 040	8 285	445 514	3 244	136,59
Szója	2,84	185 640	65 294	71 059	79 161	5 764	42,64
Silókukorica	29,15	176 561	6 056	6 233	-	-	-
Lucerna	5,72	82 206	14 658	17 182	-	-	-

Forrás: Az AKI tesztüzemi adatgyűjtése alapján készült számítások

3. Jövedelem és jövedelmezőség

- **A növénytermesztés jövedelem helyzetét** alapvetően meghatározza a ráfordítás-hozam viszonyok alakulása
- **A jövedelem** a termelési érték és a termelési költség különbsége
- **A növényi termékek jövedelmét** ezért elsősorban az értékesítés árbevétele és az előállítási költségek *határozzák meg*

3. Jövedelem és jövedelmezőség

- A termelők szempontjából **az árak jövedelemtartalma** *a meghatározó*
- A termékek értékesítési árának és az önköltségnek a különbsége megmutatja, hogy lehetséges-e **jövedelem realizálása** az árakon keresztül

3. Jövedelem és jövedelmezőség

A hozam-költség viszonyok egyidejű javulását segíthetik elő:

- Növények területi (üzemi) szintű célszerű elhelyezése
- Okszerű növényváltás
- Ágazati méretek helyes megválasztása (mérethatékonyság)
- Ésszerű vállalkozói magatartás
- Stb.

3. Jövedelem és jövedelmezőség

- A növénytermelés **jövedelmezősége** a bevételek és a kiadások egymáshoz való viszonyától függ
- Mutatóként a jövedelmezőség egy **arányszámot** jelöl, ahol:
 - a számlálóban a jövedelem áll,
 - a nevezőben pedig bármely ráfordítás-, vagy eredmény típusú kategória szerepelhet

3. Jövedelem és jövedelmezőség

Viszonyszámok:

- Költségarányos jövedelmezőség (%) =
(jövedelem : összes költség) x 100
- Termelési érték arányos jövedelmezőség (%) =
(jövedelem : termelési érték) x 100
- Eszközarányos (tőkearányos) jövedelmezőség (%) =
(jövedelem : összes eszközérték) x 100
- Erőforrás arányos jövedelmezőség
- Élőmunka arányos jövedelmezőség
- Árbevétel arányos jövedelmezőség

3. Jövedelem és jövedelmezőség

A jövedelmezőség fontos *segédmutatója* a költségszint, amely a termelési költség és a termelési érték arányát fejezi ki:

- Költségszint (%) = (termelési költség : termelési érték) x 100

Előadás ellenőrző kérdései

- Jellemezze a növénytermesztés tőkeszükségletét!
- Melyek a tőkeszükséglet mérséklésének eszközei?
- Melyek a termelési érték alakulását befolyásoló tényezők?
- Mi játszik szerepet az önköltség alakulásában?
- Mi befolyásolja a növényi termékek jövedelemét?
- Mondjon példát a jövedelmezőségi viszonyszámokra!

Előadásban felhasznált irodalmak

- **Magda Sándor** (szerk.) (2003): A növénytermesztés szervezése és ökonómiája (Mezőgazdasági vállalkozások szervezése és ökonómiája II.)
- **Nábrádi András – Felföldi János** (2009): A mezőgazdasági vállalkozások eredményének mérése **In:** Nábrádi A. – Pupos T. – Takácsné György K. (szerk.) (2009): Üzemtan I.
- **Pfau Ernő** (2005): A növénytermesztés tőkeszükséglete és forrásai **In:** Jávora András (szerk.) (2005): A mezőgazdaság tőkeszükséglete és hatékonysága
- **Pfau Ernő** (2001): A szántóföldi növénytermesztés általános szervezési ökonómiai kérdései **In:** Pfau E. – Széles Gy. (szerk.) (2001): Mezőgazdasági üzemtan II. (Mezőgazdasági ágazatok gazdaságtana)
- **Szakál Ferenc** (2000): A mezőgazdasági vállalkozások és környezetük kapcsolatai **In:** Buzás Gy. – Nemessályi Zs. – Székely Cs. (szerk.) (2000): Mezőgazdasági üzemtan I.
- **AKI** (2009): A főbb mezőgazdasági ágazatok költség- és jövedelemhelyzete a tesztüzemi adatok alapján 2008-ban

KÖSZÖNÖM FIGYELMÜKET

***Következő előadás címe:
Stratégiai menedzsment***

Előadás anyagát készítették:

- Dr. Salamon Lajos egyetemi tanár
- Dr. Tell Imre egyetemi docens
- Dr. Hegyi Judit adjunktus
- Dr. Kacz Károly adjunktus